

18,16-17 – 325 *ustavení* ustanovení, nařízení; srov. Dekret Graciánův (Friedb. 1, 117), výrok papeže Alexandra II. – 330 *sv. Jan Zlatoustý*: Hus ho měl zvlášť v oblibě; narážka na výrok v jeho Homilii na epištolu k Židům (srov. PG 63, 69-71) – 331: 1 Kor. 5,7 (dále cit. 5,3-4, 5,6 a 5,3) – 334 *šatanu* ďáblu

336 *teď zde* – 337 *vyprci* vyvrhnouti, vyloučiti – 351 *dával od kolébky*: platil poplatek duchovní vrchnosti jako pokutu za to, že zplodil dítě – 356 *napřed jíti* předcházet, být vzorem

365 *vzpomenuch* (aorist) vzpomněl jsem si; *měněním* směňováním – 366 *péči duši* péči o duše – 367 *znajímá* pronajímá (jde o najímání „třídníků“) – 368 *zakazuje* objednává, zajišťuje si – 370 *tři libry*: libra = 512 g – 371 *přetočili* přetaviti (aby je snáze prodal) – 372 *se staví* zastaví se – 373: Jan 10,10; dále Jan 10,1 – 375 *Co j' co jest* – 379 *jsva vinná* (duál) jsme vinni

381 *najíti* (dř. *najieti*) pronajmout – 382 *obě bříše* (duál) obě břicha – 383 *musím u druhého obroka býti* musím se starat ještě o druhé obroči, o druhý důchod – 384 *dosti učiniti* vyhovět, splnit – 385 *dvořiti* sloužit u dvora – 387 *sbuď se* sžij se, dohodni se – 390 *vzdada* vzdaje, zanechaje

395 *ostati* zůstat; *poručiti* odevzdat – 396 *doufá mu duši* svěřuje mu duše – 397: ovčimi bobky se míní důchody, které plynou ze služeb věřícím (tj. ovčím) – 401 *se ostřiehaje* maje se na pozor; *aby ani podtrhlo* ani aby nepřivedlo k pádu, nestrhl

DCERKA

Jiný tón než z dosud známých projevů a spisů Husových zaznívá z jeho nevelkého traktátu *O poznání cesty pravé k spasení*, stručně nazývaného *Dcerka*. V tomto díle, určeném ženám, především Husovým posluchačkám a pannám žijícím u Betlémské kaple, nabádá k zbožnému životu. Neústupný bojovník ukazuje laskavou tvář vychovatele, který má porozumění pro radosti i strasti života. Nový tón výkladu je provázen zvláštní formou: dílko je rozděleno na deset kapitol a každá z nich začíná anaforicky oslovením „Slyš, dcerko, a viz a přichyl ucho své“, odvozeným ze žalmu (odtud vžitý název spisu), jež zesiluje důvěrný tón celého výkladu.

KAPITULA TŘETIE

Slyš, dcerko, a viz a přichyl ucho své, že potřebie tobě jest, aby poznala nynějšíeho života biedu. A věz, že bieda jest nedostatek dobré věci a tak jest bieda v duši i v těle. V duši bývá bieda, když milosti božie nemá a tak když boha právě nezná. Protož hříech smrtedlný duši jest návěččie bieda, 5 ač toho lidé biední neznamenají. Pak nedostatek těla jest práče, žiezeň, lačnost, horko, studenost neb zima, nahota, opilstvie a jiné bolesti, jenž se držie člověka až do smrti. Toť jest-li zdráv a nemá sbožie, chudoba ho nuzí, jest-li bohat, sbožie ho mučí, jest-li nemocen, tožf bolest hubí, jest-li pánem, musí slúžiti sluhám, aby dal každému potrebu. A tak sbožie dobývá s prací, 10 drží je s bázní, aby neztratil, a konečně pustí je lakomý s bolestí. Pakli jest chudý, slúží-li, tožf biedy dosti: tu musí střepěti, aby pánu neb paní ve všem uhověl. A nelze vždy uhověti, ani dobré obrátie ve zlé. Ani se zespí,

ani právě odpočine. I kto by mohl vymluviti, nešku vypsati všecky psoty,
co jich móž člověk v světě mieti: jest-li mlád, nutí ho žádost tělešná
15 k smilství, ku pýše, k rozkoši; nemá-li toho, toť jest otrápený, pakli má, toť
vešken jest poražený. A tak pravé jest písmo, jenž die: „Člověk urozen jsa
z ženy, krátký jsa čásek živ, plní se mnohými psotami.“ Pakli přide k věku
starému, ihned srdce bude tesklivé, hlava se mu třese, truchliva jest duše,
20 duch smrdí, tvář se vraská, velikost se krčí, blíkáta i tečeta oči, z nosu chlípi,
usta slinie, zuby pršie, rtové hnijí, vlasi lezú, uši hlechnú, hlas chřipí, srdce
mdlé, chrop v prsech a hudci v hrdle. A co jiných po těle nedostatkův
a v duši kterak starý neduží! Shledám, že takto: starý, v zlosti zastaralý,
nebrzo se polepší, jako křivé dřevo staré nebrzo kto napraví. Starý brzo se
25 popudí a těžce a nebrzo se ukojí, brzo zlému uvěří a nebrzo od toho odstúpi.
Starý, lakomý a skúpý, smutný a žalobný, brzký k mluvení a zpozdilý
k slyšení a hotový k hněvu, má-li peníze, těch tají, maje požívati se bojí,
nerad dává, rád běže, když dadie; chválí lidi staré, zmrlé, hyzdí živé, túží
po času minulém, chlubí se dávnými skutky, vzdychá po nich, zatřásá hlavú,
30 sklesna zuby pořehtává, že nemóž hřešiti. Již se mu srdce třese, plíce jedva
vietr k dýchaní přijímají, pleci se nad hlavu pozdvihují, chřbet se krčí, tělo
se třese, již na paty cítí a smrt u dveří stojí, avšak šiet neb baba prokřikne:
Hý, a Jan-li mi nedá skočiti přes zahrádku, ó túho veliká! Aj, nezkrotí
člověka tak psota rozličná, aniž mladý kunštuj starým! Neb což sme, on jest
byl, a budeme snad někdy, co on jest. A znamenajme ještě, co túhy jest
35 v světě: péče nutí, pilnost práce mútí, strach smrti hrozí, bolest trútí,
a bude-li kdy světské veselíčko, tehdy ihned aneb po malém času mnohým
pomine zamúcením. Neb die Šalomún, jenž jest v království svém všie
libosti zkusil: „Smiech s bolestí bude smiešen a konec radosti drží se lkánie.“
A tak jest pán böh zpôsobil, že nemóž nižádné veselé býti světské bez někaké
40 bolesti. Aj, lidé světšti za najutěšenější věc pokládají libost v smilství krás-
ných lidí, a písmo svaté i pohanské praví, že v té milosti jest najvíce tesk-
nosti. Die Ovidius: „Ta milost vysušuje duši, ta milost jest tesklivost, rána,
hanba i smrt.“ A jinde die: „Kolik kvietkův na poli, tolik bolesti v milosti.“
A opět die: „Ach běda, že nižádným milost nemóž býti uléčena kořením.“
45 A těchto bolestí a tesklivostí jsú prázdný čistě panny a čistí panici a svaté
vdovy a také se nalézají svatí manželé. Pak co jiných psot a běd jest v tomto
biedném našem životě, ktož móž vypsati? Než toto vezme, že čím nás böh
déle čeká, nepolepšíme-li se, tiem nás ukrutnějie súditi bude. Proč tehdy tak
pilni sme, abychom dlúho byli živi, jsúc v tomto životě tak mnohými
50 biedami obklíčení? A čím sme déle živi, tiem více hřiechův přibývá a také
tiem věčcie múka nás čeká. Každý den zlosti přibývá a dobroty ubývá,
vždy se člověk mění, i v sčestí i v nesčestí, a nevie, dnes-li se smrt přiblíží.
Jako jiskra se ukáže a ihned uhasne, tak člověk jedne chválú světskú po-
blyskne a ihned zhyne. A když nejraděje chce býti živ a u veselí přebývá

55 a mní, že má dlouho býti živ, a klade před sebou, že mnoho způsobí, a ihned se
 ho nemoc chopí a smrt ho udává bez opatření. Duše s tělem se rozlučí
 a s velikou bolestí a bází. Neb die sv. Bernard, že příjduce anjelé chtie ji
 vzieti a před súd vésti hrozného súdcě, a ona vzpomenúci na své hříechy,
 60 které jest i v noci i ve dne páchala, chce jich zniknutí; a hříechové jako by
 řekli: Ty si nás činila, tvoji skutkové jsme, tebe se nepustíme, s tebou budeme
 vždy; a dáblé se také nezmeškají, hrozí se jí ukáží, a bude-li v hříeše
 smrtdelném, ihned se jie chopie a do ohně věčného ji vzlúpie. Co prospěje
 krása, urozenie, co bohatstvie i uměnie, co dlúhá zde rozkoš i smilnění, co
 síla i všeho světa oslava aneb chvála? Již po smrti ukáže konec, kam chvála
 65 světa chýlí, již pozná duše, že co bude kto zde sieti, to bude po smrti žieti.
 Psota po psotě leze a duše se do pekla veze. Brzky utěšenie minulo, mladost,
 chvála, krása, bujnost i sbožie na smrti neutěšie. Tak máme vážiti tohoto
 života psoty a biedy, abychom se zde netěšili, bydla dlúhého již nežádali,
 ale znajíce tu biedu, domív k svému milému otci, k věčné radosti statečně
 70 pospiechali.

1 *Slyš, dcerko...*: Ž. 44, 11 – 2 *nynějšíeho* nyníjšího, zdejšího (tj. pozemského) –
 3 *milosti božie* lásky k bohu – 4 *návěčcie* největší – 7 *sbožie* majetek; *nuzí* trápí – 9
potřebu čeho je třeba, co potřebují – 10 *drží* má, chová – 11 *střepěti* úzkostlivě dbáti –
 12 *ani se zesptí* ani dosyta se nevyspí – 13 *právě* náležitě – 15 *otrápený* vyvedený z rov-
 nováhy – 16 *poražený* zničený; *pravé jest* pravdivé je, má pravdu – 16-17: Job 14,1 –
 19 *duch* dech; *blikáta i tečeta* (duál) blikají a slzí; *chtípi* teče – 20 *pršie* padají; *hlechnú*
 stávají se hluchými; *chřipí* stává se sípavým – 21 *chrop* chropot, chropění; *hudci*
v hrdle (patrně lid.) v hrdle to píská – 22 *neduži* je neduživý, churaví; *v zlosti* v zlém
 jednání, v hříchu – 23 *nebrzo* nesnadno; *napraví* narovná – 24 *se ukojí* utiší se – 25
žalobný nařkávký; *brzký* rychlý; *zpozdilý* opozdilý, pomalý – 27 *zmrle* zemřelý – 29
sklesna zuby pořehťává skřípá se zaťatými zuby – 31 *ctdí* kálí; *šiet* stařec, kmet – 32
Jan-li mi nedá skočiti přes zahrádku: patrně narážka na lidový zvyk na den sv. Jana
 (24. června) měřit mrštnost skokem přes plot – 33 *psota* trápení, soužení; *aniž kunštuj*
 a nežertuj, a neposmívej se – 35 *múti* rmoutí, trápí; *strach smrti* strach ze smrti; *trúti*
 truí, tíží – 38: Přísl. 14,13 – 40 *libost* zálibu – 42 *die Ovidius*: římský básník (43 př.
 n.l. – 18. n.l.); citáty, připisované zde Ovidiovi, převzal Hus patrně z nějaké ve
 středověku běžné příručky – 44 *ulěčena* vyléčena – 47-62: podle Pseudo-Bernarda,
 Meditationes piissimae (Zbožné úvahy; PL 184, 488) – 48 *tehdy* tedy – 49 *pilni sme*
 usilujeme – 53 *jedne* jen – 54 *u veselí přebývá* žije vesele – 55 *klade před sebou* předpo-
 kládá, chystá se, zamýšlí – 56 *bez opatření* bez zaopatření (svátostmi umírajících),
 neočekávaně, náhle – 57 *sv. Bernard*: opat kláštera v Clairvaux ve Francii († 1153),
 církevní spisovatel, zastávce přísného řeholního života; Hus z něho obzvláště rád
 citoval a přebíral – 59 *jich zniknutí* uniknouti jim – 61 *se nezmeškají* neomeškají se,
 pospíší si – 62 *vzlúpie* násilím vrhnou – 63 *uměnie* vědění, učenost, moudrost – 67
neutěšie nedají útěchu; *vážiti* bráti v úvahu, počítati s čím – 68 *bydla* bytí, žiti